

שליח מבטל כיסו של חברו

ויכלכל יוסף, שאלה ב'

הרב "ויכלכל יוסף" נתבקש לחוות דעתו על אודות עניין כלכלי מסחרי שהתרחש בירושלים. ותקצירו, שנוסח על ידי הרה"ג עמרם אבורביע זצק"ול, מובא להלן:

"שמעון שביקש מראובן לכתוב ללוי בנו, שישלח לו סחורה, כזו ששולח לאביו, בסכום מסוים. ומסר לו כל הסך במילואו תיכף ומיד, על מנת לשלוח לבנו (לוי), בתנאי מפורש, שאם לא ישרה בעיניו הסחורה ימסרנה בחזרה ביד אביו ראובן. וראובן שלח הכסף לבנו, על פי התנאי הנזכר, ועברו עידן ועידנים ולא הגיעה הסחורה. וכעבור ששה חדשים הודיע לאביו שקנה הסחורה בשביל שמעון, והסחורה מוכנה במחסן הנמל, עד שתבוא האניה. ופתאום היתה תבערה במחסן ונשרפה כל הסחורה, וכי חברת הביטוח שלמה עד סוף פרוטה אחרונה. ושמעון הגיש תביעה לקבל את הריוח שהרוויח, בסחורות שנקנו בכספו במשך כל הזמן. ראובן, מצדו, טוען שהוא עשה את שלו, שקנה הסחורה בשמו אך, לרוע המזל, נשרפה". סוגיה זו עמדה בפני הדיין הרה"ג משה שפיר הררי והוא פסק: "חייב לשלם לו כל הריוח מדין מבטל כיסו של חברו. אך אם הנתבע טוען שלא השתמש במעותיו וכי כל עסקיו היו בכספו הפרטי, חייב לוי בשבועה בנקיטת חפץ, כשבועת בן בית ועל ראובן האב מוטל חרם סתם, שלא היתה לו ידיעה."

הרה"ג יוסף חיים הכהן, ב"ויכלכל יוסף", העיר "שלא חייב שום שבועה אפילו שבועת היסת, כי אם חרם סתם." והביע גם חוות דעתו לגבי גוף הפסיקה שחייב לשלם מדין מבטל כיסו של חברו, לדברי רוב הפוסקים הריווח לבעל המעות. ההדגשה על לרוב הפוסקים. המעין בפסק המנומק, רב העומק ורחב היריעה, לומד על מקרים רבים דומים, שקרו במרוצת הדורות והובאו בפני חכמי העתים. פסקי הקדמונים (בגמרא) היוו תקדימים לדיינים האחרונים, שבפניהם נפרשו טענות הצדדים, במקרים דומים.

ומסיים הרב במילות ש בקרת עצמית כנה מאין כמותה: "ראיתי שטעות היא בידי, (אחרי לימוד מעמיק יותר), ואין לחייב כי אם חרם סתם."

"וצור ישראל יצילנו משגיאות ויראנו מתורתו נפלאות אמן. בירושלים עיר הר קדשנו, ח' בניסן

